

Una anàlisi estratègica

L'objectiu d'aquest document –sense cap pretensió d'exhaustivitat– és analitzar la situació geopolítica de Catalunya i en quins escenaris ens caldria emprar les forces de defensa. En definitiva, per tal de saber **quines** forces de defensa necessitem, hem de respondre primer a la pregunta “**per a què** necessitem unes forces de defensa?”.

El context geopolític

Catalunya (el possible estat independent que es correspon a la Comunitat Autònoma de Catalunya del Regne d'Espanya com és definida a la Constitució espanyola de 1978, i amb l'Estat històric del Principat de Catalunya) es troba a l'extrem nord oriental de la península ibèrica.

Al nord, amb els Pirineus fent de frontera natural, limita amb la República Francesa. A l'oest i al sud limita amb Aragó i el País Valencià, comunitats autònomes del Regne d'Espanya.

Té uns 600 km de costa, dels quals un 36% són penya-segats, un 9% costa baixa, un 48% platges i un 7% ports i obres marítimes.

Mancada de recursos naturals i amb una agricultura limitada per un relleu abrupte, va basar la seva economia en el comerç i posteriorment en la indústria, amb una marcada progressió cap al sector serveis des de la segona meitat del s. XX.

Té un clima mediterrani amb alternança d'acusats períodes de sequera i pluges ocasionalment torrencials, fenòmens que es tornen cada cop més marcats. Així mateix, el 60% de la seva superfície està poblada per boscos, molts de baixa qualitat, per la qual cosa pateix repetidament incendis forestals catastròfics.

Depèn del comerç exterior d'una forma pràcticament absoluta tant pel que fa a matèries primeres i aliments bàsics, com pel que fa a energia.

El comerç marítim és cabdal. Els ports de Barcelona i Tarragona són dels més importants de la Mediterrània occidental. Pel port de Barcelona arriben, a més de moltes altres mercaderies de tot tipus, la pràctica totalitat de proteïnes vegetals que es consumeixen. Pel port de Tarragona arriben la meitat dels cereals que es consumeixen i la immensa majoria dels hidrocarburs.

El relleu condiciona fortament els transports terrestres, de manera que té dos eixos viaris principals: un que la travessa de nord a sud pel litoral i un altre que, entrant per la plana de Lleida, arriba fins a la costa, a Barcelona. Hi ha 1.246 km d'autopistes i autovies, i 1.759 km de vies de tren, de les quals 378 d'alta velocitat.

L'aeroport de Barcelona–El Prat és el 9è d'Europa en volum de passatgers. També hi ha els aeroports de Reus, Girona–Costa Brava (a Vilobí d'Onyar, la Selva) i Lleida–Alguaire.

Hi ha 4 centrals nuclears (1 inactiva); 6 centrals tèrmiques; i 45 embassaments, 25 dels quals produeixen energia hidroelèctrica.

A Tarragona, en connexió amb el port, hi ha una important indústria petroquímica.

En tant que el Regne d'Espanya és un Estat membre de la Unió Europea, a Catalunya preval la doctrina jurídica que, en cas de secessió, el nou Estat seguiria sent-te membre. En aquest cas, hi seria efectiu el Tractat de la Unió Europea que, entre d'altres coses, al seu article 42.3 diu: "Els Estats membres es comprometen a millorar progressivament les seves capacitats militars". Així doncs, Catalunya s'integraria en la Política Comuna de Seguretat i Defensa de la Unió Europea i sota la supervisió de l'Agència Europea de Defensa hauria de desenvolupar unes estructures de defensa pròpies per tal de contribuir, en funció de les seves possibilitats i segons els paràmetres que li exigirien la resta d'Estats membres, a aquesta política comuna.

De la mateixa manera, segons la doctrina jurídica esmentada, Catalunya seria també automàticament membre de l'OTAN, tot i que aquesta eventualitat no desperta el mateix grau de consens.

Interessos de l'Estat

Els interessos vitals d'un Estat, aquells que ha de garantir perquè l'existència mateixa de l'Estat tingui sentit (com ja vam explicar al document "Per què Defensa?") són:

- La salvaguarda de la vida i la llibertat dels seus ciutadans, dins i fora de les seves fronteres
- La protecció del benestar de la població i de les estructures econòmiques que proveeixen d'aquest benestar
- La conservació de la independència, de la sobirania i de la integritat territorial davant d'agressions externes

(Hem afegit la puntualització "davant d'agressions externes" perquè entenem que, en cas que la majoria d'habitants d'una part de Catalunya es reconeguessin mútuament com a subjecte polític sobirà i volguessin constituir-se com a Estat independent per mitjans democràtics, no tindriem cap motiu per oposar-nos-hi. Dit d'una altra manera, el primer punt –"salvaguarda de la vida i la llibertat dels seus ciutadans"– preval per sobre dels altres i de qualsevol altra consideració, fins i tot malgrat que aquests ciutadans no vulguin ser-ho.)

L'instrument que empren els estats –TOTS els estats del Món– per garantir aquests interessos és la política de defensa. Aquesta política de defensa es concreta normalment amb l'existència d'unes forces de defensa o forces armades.

En concret, i a tall d'exemple, TOTS els estats del nostre entorn més immediat, la Unió Europea, disposen de forces armades. I no ja estats d'unes dimensions geogràfiques, demogràfiques o econòmiques similars a les nostres (per a més informació, vegeu el

document “Estructures de Defensa d’alguns estats: petit estudi comparatiu”), –ja que dins de la UE seríem un Estat de dimensió mitjana, no petita, tinguem-ho clar– sinó que estats molt més petits que nosaltres, com Malta (400.000 habitants), Luxemburg (500.000 habitants), Estònia (1 milió d’habitants) o Eslovènia (2 milions d’habitants) tenen forces de defensa i fan la seva aportació –militar, evidentment–, a la Política Comuna de Seguretat i Defensa, en funció de les seves possibilitats.

Escenaris de confrontació

Com a conseqüència de gaudir d’un entorn on els Estats respecten el dret internacional i de pertànyer a una organització de defensa mútua, com és la UE (i potser fins i tot l’OTAN), entenem que a curt termini podríem considerar que l’amenaça d’una guerra convencional d’agressió seria pràcticament nul·la. Per tant, si bé el tercer punt esmentat “La conservació de la independència, de la sobirania i de la integritat territorial davant d’agressions externes” no perd valor, sí que en minva la urgència. A curt termini, no preveuríem que cap Estat ens declarés la guerra ni declarar nosaltres la guerra a cap Estat, ja que la guerra d’agressió, d’ençà de les Convencions de Ginebra de 1949 i, sobretot, des de la fi de la Guerra Freda, ja no es considera un instrument legítim de política internacional ni una amenaça imminent, almenys no de forma conspícua.

Com ja hem enumerat, a Catalunya hi ha una colla d’infraestructures sensibles per al benestar de la població. Aquest benestar passa, al nivell més bàsic, per tenir prou aliments disponibles, aigua corrent i energia per enllumenar i per escalfar-se. El subministrament continu i en quantitat suficient d’aquests béns, que d’altra banda sovint considerem assegurats però que si ens manquessin podrien tornar la vida miserable o impossible, depèn del bon funcionament d’aquestes infraestructures. Així doncs, la indústria energètica, els embassaments, les xarxes viària i energètica hauran de ser objecte d’una atenció especial. I caldrà defensar-les, en cas necessari.

Ja fora de les nostres (futuribles) fronteres, hi ha un seguit de factors que podrien afectar també el benestar de la població, el més rellevant dels quals és el bon funcionament de l’economia mundial. Per aquesta raó, però també per motius ètics, caldrà que assumim el nostre rol com a actor internacional i regional i fer la nostra aportació a l’estabilitat i la pau mundials quan les organitzacions internacionals de les quals formem part, com l’ONU o la UE, així ens ho requereixin. En aquest àmbit, caldrà que vetllem especialment per les rutes de comerç marítim a la Mediterrània.

A tall d’exemple, el 20% dels cereals que consumim ens arriben en vaixell des dels ports de la Mar Negra. Si la pressió del gihadisme al nord d’Àfrica provoqués la fallida d’un estat, aquest podria convertir-se en base de la pirateria –una vella forma de crim organitzat– com ha succeït a Somàlia i convertir-se en un problema com el que tants esforços està costant redreçar a l’Índic. Evidentment, en aquest cas, els estats del nostre entorn (els nostres futuribles socis i aliats) com Espanya, França o Itàlia, assumirien la seva responsabilitat al respecte perquè, en aquest sentit, tindrien els mateixos interessos que nosaltres, però ens exigiria que nosaltres també assumíssim

la nostra part de responsabilitat i aportéssim les nostres capacitats, en proporció a les nostres possibilitats, per ajudar a resoldre un problema que també seria el nostre.

Així mateix, caldrà que assumim la defensa de les nostres costes i aigües territorials, i espai aeri, enfront del trànsit il·lícit i el contraban de mercaderies il·legals, com drogues o armes, les quals un cop a terra representen un perill per a nosaltres i, en cas que Catalunya en fos la porta d'entrada a Europa, per als nostres estats veïns (i socis i aliats, recordem-ho).

La salvaguarda de la vida i la llibertat de la ciutadania dins les fronteres de l'Estat és, tret de casos extrems, competència dels cossos policials, tot i que en molts estats del nostre entorn les forces de defensa duen a terme tasques molt notables en emergències i rescats. Fora de les nostres fronteres, no gensmenys, en els casos que calgués intervenir per defensar la vida i la llibertat dels ciutadans de Catalunya, les forces de defensa serien les úniques amb la capacitat logística i la preparació per fer-ho. Ens referim a la cerca i rescat d'hostatges com cooperants, treballadors o turistes, en zones de guerra, en estats fallits o incapaços de garantir la seguretat, dels quals tristament tenim exemples ben recents.

Conclusió

Així doncs, en cas d'esdevenir un Estat independent, per tal de vetllar pels seus interessos vitals, Catalunya haurà de ser capaç, en primer lloc, d'assegurar el proveïment continuat i en quantitat suficient d'aliments, aigua i energia.

En segon lloc haurà de garantir que les rutes de comerç marítim que ens proveeixen funcionen ininterrompudament, per la qual cosa, en tant que actor internacional, haurà de col·laborar principalment en l'estabilitat regional, sobretot de la Mediterrània occidental, però també a escala mundial.

A més, per una qüestió de seguretat interior i de credibilitat internacional, caldrà a defensar la sobirania de les aigües territorials i de l'espai aeri per evitar el transit il·lícit i el contraban.

Haurà de ser capaç d'intervenir per salvaguardar la vida i la llibertat dels seus ciutadans, a qualsevol lloc del Món, amb un temps de reacció molt petit.

Així mateix, haurà de gestionar fenòmens naturals catastròfics com incendis forestals, riudes i inundacions, nevades o temporals marítims per minimitzar-ne els danys sobre les persones.

En un document futur perfilarem com haurien de ser unes forces de defensa capaces de dur a terme aquestes comeses.